

Asijské maličkosti II aneb soudce Ti a Případ japonské gejši

NI HAO! Vítám Vás na výstavě svých lavírovaných kreseb, kterou jsem nazval: Asijské maličkosti II aneb soudce Ti a Případ japonské gejši. Někteří z Vás mohli větší část těchto kreseb vidět pod stejným názvem v rámci jedné z dřívějších Nocí kostelů ve Vršovickém sboru ČCE (Tulská 1, Praha 10), kde jste ještě o dalších několik let dříve mohli shlédnout mé Asijské maličkosti I aneb pocta soudci Ti, na kterých jsem vystavoval kresby výlučně černobílé. Byly volně věnovány Gulikovu soudci Ti Žen-t'ie a jeho případům situovaným do období dynastie Ming (výjimkou byla kresba dvou japonských pojídačů nudlí...), zatímco Gulikův čínský literární vzor – tedy soudce Ti – pocházel z čínské detektivní literatury 18. století. Ale vzor zmíněných pravých čínských detektivek z 18. století – skutečný věhlasný soudce Ti – žil na přelomu 7. a 8. stol. po Kristu, tedy v období čínského středověku. Teď jsem Vám to krásně, téměř detektivně, zamotal☺...

Ještě musím zmínit, že Robert van Gulik byl nizozemský orientalista, diplomat, hudebník a spisovatel. Přestože již nežije, patří mu můj velký dík, protože vlastně díky němu jsem se mohl podívat na Dálný Východ (který mne do té doby nechával celkem chladným), do období vzdáleného Maově „Velké proletářské kulturní revoluci“ (tedy čínskému, vše dobré likvidujícímu, komunistickému puči) a díky této mé literární cestě vznikly mé kresebné asijské cykly. V rámci ještě jiné Noci kostelů, tentokrát v prostorách Jarovského sboru ČCE jsem některé tyto kresby doplněné o řadu dalších vystavoval pod názvem: Asijské maličkosti III aneb soudce Ti a Případ modrého koně.

Tato vinohradská výstava sestává převážně z kreseb barevných, které sice spravedlivého a moudrého soudce Ti neopomíjejí, ale povětšinou jsou volně inspirovány spíše dojmy z kultury japonské – proto je v názvu doslova zmíněna japonská *gejša*. Náš vršovický bratr farář Matěj Opočenský měl pro výstavu úsměvný pracovní název: Asijské lechtivo... ☺

Kresby jsou oslavou krásné křehké něžnosti inteligentní ženy – jako ozdoby Božího stvoření. Ženy, jejímž prototypem může být – a nejen pro Japonce několik století skutečně byla – právě *gejša*. Mnozí evropané dnes chybně zaměňují *gejšu* s lehkou ženštinou. Není tomu tak, i když první skutečná *gejša* ženského pohlaví se údajně objevila právě v nevěstinci v Kjótu r. 1751. Z toho letopočtu je nám jasné, že se žádná *gejša* literárně ani nikdy s Gulikovým soudcem Ti setkat nemohla. Co není možné literárně v Gulikových knihách – natož logicky, je ale možné v obraze...

Jen pro zajímavost: První *gejši* byli paradoxně muži a teprve od poloviny 18. století se mezi *gejšami* začaly prosazovat ženy. Cituji výňatky z Wikipedie: „**Gejša**“ (芸者) je slovo původem z japonštiny označující profesionální společníci. „*Gejša*“ pochází

ze slova „*gej*“, tj. „umění“, a „*sha*“ které znamená „přítomnost“ (ve smyslu bytí) nebo „společnost“ (ve smyslu doprovodu). Slovo *Gejša* tedy znamená přítomnost umění, doprovod umělkyně. Encyklopedické definice často uvádějí, že se jedná o krásnou a inteligentní ženu, jejímž hlavním posláním je bavit muže. Gejša má za úkol muže bavit ve společnosti tancem, zpěvem či jiným uměním. Patří mezi typický a neodmyslitelný symbol Japonska. Obličej a šíjí si gejši natíraly bílým make-upem; vždy však nechávaly na okrajích (u vlasů) nepatrný kus nenabarvené kůže, aby daly najevo, že je barva jen „maska“ a muže vzrušovalo vidět pravou tvář gejši. Obočí a oční linky si zvýrazňovaly uhlíkem z větvičky paulovnie plstnaté. Část rtů si natíraly pigmentovou směsí, tak aby jejich ústa vypadala menší než skutečná, což bylo v Japonsku považováno za ideál krásy. Ke kadeřníkovi se chodilo jednou za týden, neboť gejšin účes byl velmi pracný, kde se do vlasů vtíral horký vosk, aby účes držel. Účesů je hned několik a aplikují se podle věku gejši a podle ročního období. Rovněž se měnily účesy podle módy. Jedním z nich je „*Momovare*“, který nosily nejmladší gejši-učednice, další „*Wareši-nobu*“, „*Ofuku*“ (zjednodušená verze *Warešinobu*), „*Kacujama*“ nebo „*Sakko*“. Gejši-učednice „*majko*“ nosí *kimono* (tradiční japonský oděv tvaru „T“; originální a přesný název by měl být ale „*wafuku*“) s dlouhými kapsovitými rukávy a velmi výrazným „*obi*“, což je pás *kimona*, který se váže na zádech. Začíná u hrudní kosti a končí u pupíku. *Obi* vlastně *kimono* nedrží, o to se starají provázky a sponky, které se teprve pod *obi* skryjí. Samotný uzel *obi* je velmi složitý a je zapotřebí mnoho vycpávek, aby vypadal tak, jak má. *Obi* na zádech tvoří jakoby baťůžek, z něhož pokračují dlouhé visící kusy *obi* až na zem. Oblečení dospělé gejši vypadá jednodušeji a více podtrhuje ženskou postavu a rukávy nejsou obvykle tak kapsovité jako u gejši-učednice. *Obi* je kratší a na zádech tvoří pouze malý uzlík, připomínající krabičku. Výchova budoucí gejši začíná v útlém věku, někdy tradičně už ve třech letech a třech dnech, což absolvují většinou dcery bývalých gejš. Již tehdy se tato děvčátka začínají učit tančit, zpívat, příjemně hovořit a studují i umění čajového obřadu, kaligrafie, hru na „*šamisen*“ (japonská kytara se třemi strunami potažená kůží), flétnu, bubínky a mnoho dalších tradičních japonských umění. Kolem 14 let se z nich stává gejša-učednice „*majko*“ a ujímá se jich starší gejša, kterou provází na večírky a která je seznamuje se svými zákazníky. Teprve v 18 letech se stávají pravými gejšami. Během celého svého života gejši nadále navštěvují školu, kde pokračují v učení tance a hry na hudební nástroje...“ (konec citátu)

Po „malé odbočce“ zpět k vystaveným kresbám: Stejně jako při tvorbě kaligrafických partií kresby, mi nejde o konkrétní význam znaků – tedy o „pravé písmo,“ tak i při tvorbě podob gejši, které můžete shlédnout na některých mých kresbách, není zobrazované přesným detailním opisem, ale jakýmsi mým – v rámci umělecké licence na ruční papír zaznamenaným – pocitem nebo možná přesněji „křížencem“ pocitu a toho, co zůstalo někde zasuto v mé vizuální paměti a díky tomu vyplulo na povrch v podobě, kterou zde vidíte...

Stejně je to s dělením na čínské a japonské. Každá zmiňovaná kultura je ve skutečnosti značně rozdílná, spojujícím prvkem je geografická blízkost a to, že jedna kultura přejímá některé prvky druhé, ale i ty si v posledku upravuje dle svého (a navíc se lidé těchto dvou kultur navzájem historicky, jemně řečeno, neoblíbují...). Nejsm orientalista, a proto si mohu dovolit zcela barbarsky hodit východní kultury do stejného „kotle“ a uvařit jakýsi vizuální asijský „eintopf.“ Přesto věřím, že odborníci mezi Vámi si výstavu vychutnají a užijí společně s těmi z Vás, kteří se považují za „laickou veřejnost“ – a to stejně, jako si já užívám procesu tvorby samotné!

Ondřej Rada

akademický malíř, grafik a ilustrátor

P.S. A možná, že jste již správně pochopili, že vlastně vůbec nejde o *gejšu*, ale o – pro Evropana zcela jinou, zvláště cizokrajnou, a možná právě tím romantickou – něžnou estetiku. O vzrušující kontrast mezi výraznou kontrastní štětcovou „kaligrafií“ a jemnější lavírovanou perokresbou. Pomyslnou tečku tvoří typická červená razítka. V mém případě se nejedná o razítka, ale o tahy štětcem, které razítka jen simulují.

P.P.S. A co že má toto téma dělat v kostele? 1) Japonci, Číňané či Korejci (a další) jsou nedílnou součástí Božího Stvoření a asijská kultura je součástí světového dědictví – obohacuje různorodost celku. 2) Křesťanům rozhodně neuškodí, když se setkají s jiným vnímáním světa ☺. 3) Ne-asijcům (tedy i nám Čechům) zase neuškodí setkání s jinou estetikou. A navíc: Prohlédnete-li si výstavu skutečně pečlivě, shledáte, že na ní „lechtivého“ není vlastně vůbec nic – tak proč ji nevystavit třeba právě v kostele?

P.P.P.S. Vždycky jsem rád vystavoval společně se všemi členy naší malířské rodiny. Takže mne těší, že mé práce visí v sousedství cyklu pěti oltářních obrazů, které namaloval můj tatínek, ak.mal. Miroslav Rada (*23. 2. 1926 – †16. 3. 2017). Tento cyklus zdobí vinohradskou modlitebnu Českobratrské církve evangelické od roku 2000.

Vezměte, prosím, na vědomí, že tato výstava rozhodně **není** poctou současné rudé Číně, jejíž nehorázné chování mi ubírá na radosti a odrazuje od pokračování na mém asijském „relaxování“. Musím si říkat, že soudce Ti za současný stav Číny nemůže...